Overenskomst mellem Århus Stiftstidende og Jyllands-Posten

Journal nr. 2:8032-267/lhh/fødevarer, finans.

Rådsmødet den 21. juni 2000

Resumé

1. Århus Stiftstidende har ved brev af 29. juni 1998 anmeldt en aftale indgået mellem Århus Stiftstidende og Jyllands-Posten med anmodning om en ikke-indgrebserklæring, jf. konkurrencelovens § 9, subsidiært en fritagelse, jf. konkurrencelovens § 8, stk. 1. Aftalen er omfattet af overgangsbestemmelsen i lovens § 27, stk. 4.

2. Århus Stiftstidende og Jyllands-Posten var og er konkurrenter på bl.a. markedet for distriksblade. Op til midten af 1970'erne havde parterne forsøgt at presse hinanden ud af markedet med bl.a. meget lave annoncepriser. I 1974 indgik parterne en overenskomst, hvorefter parterne opdelte markedet for distriktsaviser.

3. Overenskomsten blev i 1976 afløst af nærværende aftale, hvorefter Jyllands-Posten overdrager sine rettigheder i henhold til overenskomsten samt navne Lokalaviserne med undertitler til Århus Stiftstidende. Som følge af aftalen har Jyllands-Posten ikke ret til fremover at foretage udgivelser af den i overenskomsten nævnte art i Århus amt.

4. Da aftalen ikke er tidsmæssigt begrænset finder Konkurrencestyrelsen ikke, at aftalen er omfattet af Kommissionens meddelelse om accessoriske begrænsninger. Aftalen er omfattet af forbuddet i konkurrencelovens § 6, og styrelsen finder ikke, at betingelserne for at opnå en individuel fritagelse i medfør af lovens § 8, stk. 1 er opfyldte.

Afgørelse

5. Det meddeles, at

- aftalen mellem Jyllands-Posten og Århus Stiftstidende er omfattet af forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler i konkurrencelovens § 6. Der kan derfor ikke gives parterne en ikke-indgrebserklæring i medfør af konkurrencelovens § 9.
- Aftalen mellem Jyllands-Posten og Århus Stiftstidende opfylder ikke betingelserne i konkurrencelovens § 8, stk. 1, hvorfor der ikke kan gives parterne en individuel fritagelse i medfør heraf.
- Parterne påbydes at ophæve aftalen, jf. konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 1, jf. konkurrencelovens § 6, stk. 4. Påbuddet skal være efterkommet senest 3 måneder efter meddelelse af afgørelsen, dvs. den 22. september 2000.

Sagsfremstilling

6. Århus Stiftstidende anmeldte den 29. juni 1998 aftale mellem Århus Stiftstidende (ÅS) og Jyllands-Posten (JP). I anmeldelsen anmodes der om ikke-indgrebserklæring, jf. konkurrencelovens § 9, subsidiært om fritagelse, jf. konkurrencelovens § 8, stk. 1.

7. Aftalen er indgået i 1976 efter en årelang bladkrig, under hvilken parterne med meget lave annoncepriser havde forsøgt at presse hinanden ud af markedet for distriktblade. I henhold til aftalen overdrager JP en række lokalaviser til ÅS og fraskriver sig retten til fremover at udgive lokalaviser/distriktsblade i Århus Amt. Overdragelsessummen udgjorde kr. . Beløbet blev betalt af

ÅS til JP over en årrække.

8. JP har i forbindelse med anmeldelsen af aftalen gjort gældende, at aftalen ikke er tiltænkt juridisk bindende virkning, men alene har karakter af en "gentleman-aftale". Subsidiært har JP gjort gældende, at aftalen er ugyldig i henhold til den daværende monopollovs § 6, idet den ikke har været anmeldt.

9. ÅS anlagde den 19. december 1997 sag ved Vestre Landsret med påstand om, at JP havde overtrådt overenskomsten fra 1976. Vestre Landsret afsagde den 1. februar 2000 dom i sagen. I dommen blev det lagt til grund, at "Under hensyn til indholdet af overenskomsten af 1976, herunder udtrykket "ret til at foretage udgivelser" og bestemmelserne om betaling, må denne anses for en aftale af retlig bindende karakter. Det bemærkes herved, at der ikke er oplyst omstændigheder omkring overenskomstens tilblivelse og parternes forudgående drøftelser, der kan føre til andet resultat". Vestre Landsret fandt herefter, at det ikke med tilstrækkelig sikkerhed var godtgjort, at EjendomsAvisens[1] publikationer hverken ved navn, indhold eller distribution er knyttet til lokalområder. Det kunne derfor ikke fastslås, at de omhandlede publikationer var uberettiget i forhold til overenskomsten.

10. Efter ankefristens udløb har Konkurrencestyrelsen genoptaget behandlingen af sagen.

Parterne

11. Århus Stiftstidende er ejet af Aarhus Stiftstidendes Fond (51 %), Det Berlingske Officin (35 %) og NordjyllandsAvisselskab A/S (14 %). ÅS har bladudgivelse og annoncesalg som hovedaktivitet. Nettoomsætningen var i 1998 kr. 519 mio.

12. ÅS ejer sammen med Søndagsavisen Østjyske Distriktsblade I/S, der udgiver bladene Århus onsdag og de tre udgaver af Ugeavisen Syd, Vest og Nord. Herudover ejer ÅS Randers Amtsavis, som udgiver Mariager Avis og Djursland Posten.

13. JP har landsdækkende bladudgivelse og salg af annoncer som primær aktivitet. JP's nettoomsætning var i 1997/98 kr. 1,25 mia. JP overtog i september 1999 50 % af aktierne i EjendomsAvisen.

Den anmeldte aftale

14. Aftalen er indgået mellem ÅS og JP i 1976. Aftalen skal ses på baggrund af en mangeårig bladkrig, hvorunder parterne havde forsøgt at underbyde hinandens annoncepriser i distriktsbladene. Aftalen bestemmer nærmere omfanget af de to avisers udgivelser af distriktsaviser, bilag 1.

15. Ifølge aftalen opgiver JP til fordel for ÅS sine rettigheder "ifølge den mellem parterne indgåede overenskomst af 8. november 1974[2] fra 10. februar at regne og overdrager samtidig navne Lokalaviserne med undertitler til Århus Stiftstidende. Som følge deraf har Morgenavisen Jyllands-Posten ikke ret til fremover at foretage udgivelser af den i overenskomsten nævnte art i Aarhus Amt". Jyllands-posten forpligter sig således til ikke at udgive lokalaviser i Århus amt.

16. Som vederlag modtager JP, "navnlig til dækning af kontraktlige forpligtelser, personaleudgifter og produktionsforpligtelser, der har relation til Lokalaviserne, et beløb stort kr. ".

Markedet

Det relevante produktmarked

17. Konkurrencestyrelsen finder, at det relevante marked, svarende til det af anmelder anførte, er

markedet for udgivelse af gratisomdelte aviser. Disse blade er navnlig baseret på salg af annoncer.

Det relevante geografiske marked

18. Det relevante geografiske marked er Århus amt. De gratisomdelte aviser henvender sig til læsere og annoncører inden for et lokalt område nogenlunde svarende til husstandenes normale indkøbsdistrikt. Der kan argumenteres for, at der er tale om delvist overlappende handelsområder, men dette betyder ikke at markedet er landsdækkende. En lille men signifikant forhøjelse af annoncepriserne i et gratisblad i Århus-området vil kun påvirke prissætningen i de omkringliggende områder helt marginalt. Specielt koncentreret omkring de større handelscentre, København, Århus, Ålborg, Odense og Esbjerg vil bladene annoncemæssigt kunne føre en selvstændig prispolitik set i forhold til de andre dele af landet. Dette ses også af, at de tilløb, der har været til priskrige, f.eks. omkring Århus og Odense, ikke har spredt sig i større områder.

Parternes stilling på markedet

19. Anmelder har oplyst, at den samlede årlige omsætning på markedet for udgivelse af gratisomdelte aviser skønnes at udgøre kr. 250-300 mio. ÅS har en skønnet markedsandel på ca. 20 %. EjendomsAvisen, der udgiver EjendomsAvisen, BilAvisen og ShoppingAvisen har en særlig stærk stilling på markedet for ejendomsannoncer. EjendomsAvisen har en skønnet markedsandel på dette marked på ca. 90 %. ShoppingAvisen har en skønnet markedsandel på annoncemarkedet på 20 %, mens BilAvisen har en skønnet markedsandel på bilmarkedet på 30 %.

JP overtog i efteråret 1999 50 % af aktierne i EjendomsAvisen. JP har ikke lokale ejendomsannoncer fra Århus-området i sin østjyske udgave Udover JP og ÅS udgives der på markedet Ugebladet for Skanderborg og omegn (markedsandel 5 %), Odder Avis (5 %) og Hammel Ugeavis (4 %).

Vurdering

20. JP har som anført ovenfor gjort gældende, at aftalen er ugyldig i henhold til den tidligere gældende monopollovs § 6. Monopolloven, lov nr. 102 af 31. marts 1955 med efterfølgende ændringer, blev ophævet, da konkurrenceloven, lov nr. 370 af 7. juni 1989 trådte i kraft den 1. januar 1998. Konkurrencestyrelsen er derfor afskåret fra at træffe afgørelse i sagen i henhold til monopolloven.

21. Konkurrenceloven har til formål at fremme en effektiv samfundsmæssig ressourceanvendelse gennem virksom konkurrence, jf. konkurrencelovens § 1 og omfatter enhver form for erhvervsvirksomhed, jf. § 2. Aftalen fra 1976 omfatter økonomisk aktivitet og er derfor omfattet af konkurrenceloven. Der gælder ikke nogen undtagelser eller fritagelser i henhold til EU-bestemmelser, jf. § 4, og parterne er ikke en del af samme koncern, jf. § 5. Undtagelsesbestemmelsen i § 7 finder ikke anvendelse allerede fordi parterne har en samlet omsætning på over 1 mia. kr.

Konkurrencelovens § 6

22. Anmelder har som begrundelse for anmodningen om en § 9 erklæring fremført, at der er tale om en sædvanlig virksomhedsoverdragelsesaftale vedrørende en del af en virksomhed. Anmelder har anført, at den i aftalen indeholdte bestemmelse, hvorefter JP ikke i fremtiden må foretage udgivelser af lokalaviser i Århus Amt, er en naturlig og sædvanlig klausul svarende til de konkurrenceklausuler, der iøvrigt er normale og sædvanlige i forbindelse med virksomhedsoverdragelser.

23. Det er i forbindelse med virksomhedsoverdragelser almindeligt at pålægge sælger konkurrenceklausuler. Hvorvidt en sådan konkurrenceklausul er omfattet af konkurrencelovens § 6 afhænger af det materielle indhold af klausulen.

24. Det følger af Kommissionens meddelelse om accessoriske begrænsninger[3] pkt. III. A.4, at konkurrenceklausulens materielle anvendelsesområde skal begrænses til de produkter og tjenesteydelser, der falder ind under de aktiviteter, der udøves af den virksomhed, der er overdraget. Idet overdragelsen vedrører udgivelse af lokalaviser, finder styrelsen, at dette punkt er opfyldt.

25. Herudover skal en konkurrenceklausul begrænses til det geografiske område, hvor sælgeren markedsførte de pågældende produkter og tjenesteydelser før overdragelsen. Da konkurrenceklausulen er begrænset til Århus Amt, finder styrelsen, at dette punkt er opfyldt.

26. Endelig skal konkurrenceklausulen være tidsmæssigt begrænset. Det følger således af Kommissionens meddelelse punkt III.A.2, at en konkurrenceklausul ved en virksomhedsoverdragelse kan have en varighed på op til 5 år, hvis der er overdraget såvel goodwill som knowhow. Såfremt der alene er overdraget goodwill er en varighed på op til 2 år berettiget.

27. Det følger af aftalen, at overdragelse af retten til at udgive lokalaviser ikke er tidsbegrænset. Parterne har aftalt, at JP, mod et nærmere fastsat beløb, ikke i fremtiden udgiver lokalaviser. En sådan tidsubegrænset konkurrenceklausul findes ikke at være omfattet af Kommissionens meddelelse om accessoriske forpligtelser. Aftalen har til formål at opdele markedet for gratisaviser i Århus amt mellem Jyllands-Posten og Århus Stiftstidende. En sådan aftale er omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 2, nr. 3.

28. Aftalens konkurrencebegrænsende karakter fremgår af aftalens 2. afsnit, hvorefter JP til fordel for ÅS opgiver sine rettigheder ifølge den mellem parterne indgåede overenskomst af 8. november 1974 og samtidig overdrager lokalaviserne med undertitler til ÅS. Som følge af den konkurrencebegrænsende karakter kan der ikke gives en ikke-indgrebserklæring efter § 9.

Konkurrencelovens § 8

29. Konkurrenceloven forudsætter at 4 betingelser i lovens § 8 skal være opfyldt for at der kan gives en fritagelse.

Styrkelse af effektiviteten, jf. § 8, stk. 1, nr. 1

30. Anmelder har til støtte for, at betingelsen i § 8, stk. 1, nr. 1 er opfyldt, anført, at den i aftalen indeholdte konkurrenceklausul har været nødvendig for at gennemføre overdragelsen fra JP til ÅS, idet "det ikke ellers ville have været økonomisk muligt for ÅS at videreudvikle den erhvervede virksomhed set i lyset af den betalte overdragelsessum".

31. Styrelsen finder ikke, at aftalen medfører fordele som anført i § 8, stk. 1, nr. 1. De hensyn ÅS påberåber sig skal være tilgodeset fuldt ud inden for kort tid og i hvert fald inden den nuværende konkurrencelov trådte i kraft. Betingelsen i nr. 1 er ikke opfyldt.

Sikrer forbrugeren en rimelig andel af fordelene, jf. § 8, stk. 1, nr. 2.

32. Anmelder har anført, at "da der er tale om udgivelse af gratisaviser, synes spørgsmålet ikke relevant, idet aftalen således ingen indflydelse har på prisdannelsen".

33. Da markedet omfatter udgivelse af gratisaviser, vil aftalen ikke få nogen direkte virkning for forbrugeren i form af lavere priser. Imidlertid skal forbrugerbegrebet ifølge lovbemærkningerne[4]

forstås bredt, således at begrebet også omfatter mellemleddet i distributionen. Hertil kommer, at brugeren også kan sikres en fordel ved en konkurrencebegrænsende aftale som følge af forbedring af distributionen, et højere service- eller sikkerhedsniveau eller ved miljømæssige forbedringer.

34. Det findes imidlertid ikke sandsynliggjort, at den styrkelse af produktionen og distributionen, der øjensynligt finder sted, jf. ovenstående, vil komme brugeren til gode. Betingelsen i nr. 2 er ikke opfyldt.

Ikke unødvendige konkurrencebegrænsninger, jf. § 8, stk. 1, nr. 3.

35. Anmelder har anført, at "aftalen alene vedrører udgivelsen af lokalaviser/distriktsblade og medfører ingen begrænsninger i JP's handlefrihed i øvrigt".

36. Styrelsen finder, at aftalen indeholder unødvendige konkurrencebegrænsninger, idet aftalens varighed ikke er begrænset. Betingelsen i nr. 3 er ikke opfyldt.

Ikke udelukkelse af konkurrencen jf. § 8, stk. 1, nr. 4.

37. Anmelder har anført, at det står enhver anden end JP frit at etablere konkurrerende virksomhed, og at aftalen på ingen måde giver ÅS mulighed for at udelukke sådan konkurrence.

38. Aftalen medfører, at konkurrencen på markedet for distriktsaviser i Århus amt i det væsentlige ophæves. JP og ÅS er de 2 væsentligste aktører på markedet. Markedet for distriktsaviser må endvidere anses at udgøre en væsentlig del af parternes virksomhed. Styrelsen finder derfor ikke, at betingelsen i nr. 4 er opfyldt.

Konklusion

39. Aftalen indeholder konkurrencebegrænsende elementer og er omfattet af forbudet i lovens § 6. Aftalen kan derfor ikke gives en ikke-indgrebserklæring efter § 9. Idet alle betingelserne i § 8, stk. 1 ikke kan anses for opfyldt kan aftalen heller ikke fritages i medfør af § 8.

40. I henhold til § 6, stk. 4, jf. § 16, stk. 1 gives der aftalens parter påbud om at ophæve aftalen.

41. Ophævelsen skal ske senest den 22. september, jf. overgangsbestemmelserne i konkurrencelovens § 27, stk. 4.

---

1 JP-Gruppen overtog i 1999 50 % af aktierne i EjendomsAvisen og har siden haft bestemmende indflydelse. EjendomsAvisen udgiver i Århus området EjendomsAvisen Århus, Bilavisen Århus og Shopping avisen Århus.

2 Overenskomsten foreskriver, at "Mellem Morgenavisen Jyllands-Posten og Aarhus Stiftstidende A/S er indgået følgende overenskomst vedr. udgivelse af distriktsbladene i Århus-området fra 1/1 1975:

1. Jyllands-Posten får eneudgivelsen i Brabrand, Viby-Hasselager, Århus Syd og Frederiksbjerg-området, Aarhus Stiftstidende i Århus Nord, Åbyhøj-Hasle, og Trøjborg-Christiansbjerg-området.
2. Dobbeltdækning må ikke finde sted
3. Samsalg kan finde sted, idet der højst gives rabat for indrykning i to udgaver.
4. Nye distriktsblade kan oprettes frit uden for stor-Århus-området, idet grænseområderne til bestående distriktsblade forbeholdes udgiveren det pågældende sted.

5. Der tilstræbes er nært samarbejde mellem de to bladgrupper.
6. Spørgsmålet om en endelig sammenslutning af distriktsbladene holdes åbent.
7. Overenskomsten skal godkendes af de to bladhuse".

3 EFT 1990 C 203/5.

4 FT 1996/97, tillæg A, s. 3663, v. sp.